



Utbildningsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

LOs yttrande över betänkandet I mål – vägar vidare för att fler unga ska nå målen med sin gymnasieutbildning SOU 2022:34

LO har beretts möjlighet att yttra sig över rubricerat betänkande och vill lämna följande synpunkter och kommentarer:

Sammanfattning av LOs viktigaste synpunkter:

LO bifaller utredningens förslag att Skolverket bör få i uppdrag att i samråd med de nationella programråden tydliggöra hur de nationella yrkespaketen kan användas inom gymnasieskolans introduktionsprogram. LO vill att branscherna och parterna får ett reellt inflytande i programråden. Det är också viktigt att yrkespaketen ger eleverna grundläggande yrkeskunskaper och förbereder dem för sitt första jobb. Yrkespaketen bör vara flexibla och kunna erbjuda individuella lösningar.

LO är tveksam till att behålla åldersgränsen om 20 år inom komvux. LO föreslår 18 år, det året man blir myndig. Då kan elever som lämnat gymnasiet i förtid välja komvux (utan att ansöka om undantag). De flesta elever går ut gymnasiet när de är 19 år och det riskerar att bli ett glapp på ett år för de som behöver komplettera sin utbildning direkt efter studenten. Det viktigaste måste vara att alla elever når målen med sin gymnasieutbildning.

LO bifaller utredningens förslag att elevhälsan och elevernas rätt till stöd inom komvux stärks. LO menar att det är viktigt att kunna fånga upp elever som lider av psykisk ohälsa eller behöver genomgå en diagnos- eller dyslexiutredning. Många elever på komvux har inte svenska som modersmål och behöver få stöd med språket för att klara sina studier.

LO bifaller förslaget att bestämmelserna i skollagen om tillgången till studie- och yrkesvägledning ska tydliggöras. LO har länge argumenterat för att studie- och yrkesvägledningen måste stärkas. När en elev väljer att lämna gymnasiet i förtid är det viktigt att hen får information om andra utbildningar som till exempel folkhögskola och lärlingsprogram.

LO bifaller utredningens förslag att alla elever som lämnar gymnasiet i förtid ska erbjudas ett avslutningssamtal. Men det är viktigt att ungdomarna inte lämnas ensamma där, utan direkt får hjälp med nästa steg, som studier, arbete eller arbetsmarknadsåtgärd. Det kommunala aktivitetsansvaret måste ha ordentligt med resurser för att snabbt kunna fånga upp unga och hjälpa dem att bryta sysslolösheten.

LO bifaller utredningens förslag att **inte** gå vidare med förslaget om tvåårig yrkesskola. LO delar utredningens bedömning att yrkespaketen på introduktionsprogrammen är underutnyttjade och tycker att utredningen kommer med flera bra förslag för att möta detta. Det finns ingen anledning att bygga upp två parallella spår, utan det är bättre att utveckla yrkespaketen.

Bakgrund

LO välkomnar utredningen, eftersom det är viktigt att alla unga når målen med sin gymnasieutbildning. En slutförd gymnasieutbildning har avgörande betydelse inte bara för fortsatta studier utan också i vilken utsträckning ungdomar kan få tillträde till arbetsmarknaden. Det är välkänt att en avslutad gymnasieutbildning är en av de absolut viktigaste faktorerna för att en individ ska kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Studier visar också att tidig arbetslöshet riskerar att leda till återkommande arbetslöshet senare i livet.

LO har sedan länge oroat sig för att en alltför stor andel elever i gymnasieskolan återfinns på introduktionsprogram och att för många unga lämnar gymnasieskolan utan en examen eller lämnar gymnasiet i förtid. Det kan härledas till att grundskolan inte lyckats ge alla elever de kunskaper som krävs för antagning till ett nationellt program. Grundskolan behöver mer resurser för att kunna möta alla elevers olika behov. Det kan vara mindre grupper, fler specialpedagoger och en utbyggd elevhälsa. Om grundskolan var mer kompensatorisk skulle fler barn klara skolan och kunna gå vidare till ett nationellt program i gymnasiet och färre skulle börja på ett introduktionsprogram. LO menar att den principiella utgångspunkten och ambitionen i introduktionsprogrammen bör vara att eleven ska övergå till ett nationellt program.

LO har tidigare vid ett flertal tillfällen påtalat att betyget F (underkänd) borde avskaffas helt i grundskolan. Sedan betyget infördes har den relativt stora grupp elever (22-23 procent) som varje år lämnar grundskolan med underkänt i ett eller flera ämnen fått en väldigt hög tröskel till de nationella programmen på gymnasieskolan.

Yrkespaketen på introduktionsprogrammen

5.6.1 **LO bifaller** utredningens förslag att Skolverket bör få i uppdrag att i samråd med de nationella programråden tydliggöra hur de nationella yrkespaketen kan användas inom gymnasieskolans introduktionsprogram.

LO tycker det är bra med yrkespaketet inom gymnasieskolans introduktionsprogram. Framför allt för de elever som har som mål att inte gå vidare till ett nationellt program, utan som vill få yrkeskunskaper för att sen ta sig vidare ut på arbetsmarknaden. Det är viktigt att yrkespaketen ger eleverna grundläggande yrkeskunskaper och förbereder dem för sitt första jobb. Yrkespaketen bör vara flexibla och kunna erbjuda individuella lösningar.

Utredningen konstaterar att yrkespaketen fungerar bättre och sämre inom vissa branscher. I vissa branscher behöver eleverna mer kunskaper och i andra leder de till ett första jobb. LO menar att det är viktigt att utvärdera och följa upp vilka nationella yrkespaket som används i gymnasieskolan och hur etableringen ser ut efter utbildningen. För att möta olika branschers efterfrågan bör det finnas påbyggnadsbara kurser som stärker elevens ställning på arbetsmarknaden efter ett avslutat yrkespaket.

Utredningen föreslår att de nationella programråden ska involveras i arbetet med att bland annat klargöra elevernas anställningsbarhet efter yrkesutbildningen för att bidra till en bättre arbetslivsanknytning. LO delar den uppfattningen. Eleverna som har läst ett yrkespaket under tre år eller som söker sig till arbetsmarknaden tidigare har av naturliga skäl svårare att hävda sig gentemot elever som har gått ett nationellt yrkesprogram. Därför är det viktigt att de kunskaper och färdigheter som eleverna får med sig ändå har ett sådant värde att det lämnar möjlighet att komma in på arbetsmarknaden. Vidare menar LO att de bedömningarna och avvägningarna kan bäst göras av branschen och dess parter och därmed ett arbete som lämpar sig bra för de nationella programråden. Det förutsätter dock att programråden får ett reellt inflytande för att arbetet ska leda till konkreta förändringar.

5.6.2 **LO bifaller** utredningens bedömning att Skolverket bör ha ansvaret för att uppdatera de nationella yrkespaketen. Det är mycket viktigt att kontinuerligt uppdatera yrkespaketen eftersom utvecklingen inom många branscher går fort. Eleverna måste få relevanta och gångbara kunskaper under utbildningen. Det ökar deras möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden och det göra det lättare för företag och välfärden att hitta personal med rätt kompetens. Att elever går ut med gamla och föråldrade kunskaper blir dyrt för samhället, individen och arbetsgivarna. Här är det viktigt att parterna är delaktiga och får ett faktiskt inflytande. När

yrkespaketen ska uppdateras kan man också titta på de partsgemensamt framtagna kompetensstandarderna.

5.6.3 **LO bifaller** förslaget att kunskaperna om yrkespaketen ska öka bland huvudmän, studie- och yrkesvägledare, elever och arbetsgivare. Det kommer förhoppningsvis leda till att fler elever erbjuds att läsa ett yrkespaket. Det ska inte, som i dag, kunna skilja sig åt beroende på var i landet man bor eller vilken skola man söker sig till.

Utredningen vill även att Skolverket får i uppdrag att ta fram ett mer omfattande stöd vad gäller utformning och utveckling av yrkespaketen på introduktionsprogrammen. LO tycker det är bra och menar att det till exempel skulle kunna innebära individuella studieplaner, läxhjälp på skoltid, mer apl riktat mot bristyrken. Viktigt att det arbetsplatsförlagda lärandet är bra, annars kan det få motsatt effekt och eleven väljer bort det yrket i framtiden.

5.6.4 **LO bifaller** utredningens förslag att yrkespaketets roll i gymnasieskolan ska tydliggöras i reglering, det vill säga i skollagen. LO håller med om att apl utgör en central del av utbildningen i ett yrkespaket. Därför bör det föreskrivas om en minsta omfattning av apl, men med möjlighet till vissa undantag.

5.6.5 **LO bifaller** förslaget om ökad tydlighet kring dokumentation och bättre förutsättningar för uppföljning. LO vill understryka vikten av dokumentation av elevens uppnådda kunskaper oavsett om de nått målet med utbildningen eller inte. Dokumentationen är av särskild vikt då eleverna inte når målen eller hoppar av utbildningen. Då de återvänder eller byter skola är det av särskild vikt att de kunskaper och färdigheter som de har uppnått är dokumenterade. Inte minst för att progressionen i deras lärande kan fortsätta på rätt nivå utan onödig repetition och tidsfördröjning.

5.6.6 **LO bifaller** utredningens förslag att yrkesutbildning på introduktionsprogram och i gymnasiesärskolan ska ingå i samverkan i lokala programråd. LO tycker det är viktigt att dessa utbildningsformer får ökat utrymme på agendan inom de lokala programrådena.

5.6.8 **LO bifaller** utredningens förslag att inte gå vidare med förslaget om tvåårig yrkesskola. LO delar utredningens bedömning att yrkespaketen på introduktionsprogrammen är underutnyttjade och tycker att utredningen kommer med flera bra förslag för att möta detta. Det finns ingen anledning att bygga upp två parallella spår, utan det är bättre att utveckla yrkespaketen.

6.6.1 **LO bifaller** utredningens förslag att alla elever som lämnar gymnasiet i förtid ska erbjudas ett avslutningssamtal. För LO är det självklart att ett avslutningssamtal även ska erbjudas alla elever som lämnar gymnasiesärskolan (anpassad gymnasieskola). Bra att elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta vid ett sådant samtal. LO funderar på vad som händer efter avslutningssamtalet. Det är positivt att det kommunala aktivitetsansvaret ska ta över om den unge är under 20 år, men det är viktigt att individen inte faller mellan stolarna och att det finns ordentligt med resurser för detta uppdrag i kommunerna. Det är angeläget att snabbt fånga upp unga som lämnat gymnasiet i förtid. Risken är annars stor att individen hamnar i arbetslöshet och det är viktigt att snabbt bryta sysslöshet. Individen behöva med stor sannolikhet hjälp med nästa steg, som fortsatta studier, arbete eller åtgärd.

6.6.5 **LO bifaller** förslaget att se över åldersgränsen för det kommunala aktivitetsansvaret. Det finns en stor risk att en person som inte nått målen med gymnasiet och inte faller under det kommunala aktivitetsansvaret hamnar i långvarig arbetslöshet. Det är mycket viktigt att kommunerna snabbt fångar upp dessa personer.

6.6.3 **LO är tveksam** till att behålla åldersgränsen om 20 år inom komvux och föreslår istället 18 år. LO förstår tanken med att unga ska gå på gymnasiet och att ansvaret inte ska skjutas över till komvux, men samtidigt blir man myndig vid 18 år och de allra flesta börjar på gymnasiet efter grundskolan (vid 16 år). Signalen blir tydlig att unga ska börja på gymnasiet, inte komvux. Men om en elev av någon anledning väljer eller har behov av att börja på komvux tidigare, så menar LO att det viktigaste måste vara att eleven når målen med sin gymnasieutbildning. De flesta elever går dessutom ut gymnasiet vid 19-årsåldern. Här kan det bli ett glapp till komvux på ett år, även om tanken är att elever ska kunna få undantag. Det finns även elever som når målen med gymnasiet, men behöver komplettera sin utbildning med något ämne för att kunna studera vidare. Då får eleven vänta i ett år eller söka undantag vilket kan kännas krångligt.

7.3.5 **LO bifaller** förslaget att gymnasieelever kan få undervisning i komvux. I dag är åldersgränsen 20 år för studier på komvux och tanken är att unga ska studera på gymnasiet, men i vissa fall kan undantag för yngre elever göras. LO tycker det är bra att undantagen ska förtydligas eftersom de kan tolkas olika. Utbildningsväsendet ska vara jämlikt och undantagen ska inte vara olika beroende på var man bor eller vilken skola en elev går på.

6.6.4 **LO bifaller** utredningens förslag att elevhälsan och elevernas rätt till stöd inom komvux måste stärkas. Det är viktigt att kunna fånga upp elever

som lider av psykisk ohälsa, behöver genomgå en diagnos- eller dyslexiutredning. Det behöver finnas tillgång till ett elevhälsoteam inom komvux. Elever som har behov av extrastöd med till exempel svenska och matematik behöver få möjlighet att få undervisning av en specialpedagog. Många elever på komvux har inte svenska som modersmål och behöver få stöd med språket för att klara sina studier. Detta är grundläggande för att fler elever ska nå målen med sina gymnasiestudier.

7.3.1 **LO bifaller** förslaget att bestämmelserna i skollagen om tillgången till studie- och yrkesvägledning ska tydliggöras. LO har länge argumenterat för att studie- och yrkesvägledning måste stärkas inom hela utbildningssystemet. Studie- och yrkesvägledare kan vägleda till bristyrken, minska könsbundna yrkesval och minska studieavhopp när individen har fått hjälp att välja rätt studieinriktning.

Avslutningsvis. En jämlik skola/gymnasieskola är en av LOs viktigaste politiska frågor. Nu krävs ett målmedvetet arbete för att förbättra kunskapsresultaten och ge alla elever tillgång till en bra utbildning som lägger grunden till att fler elever kan nå målen med gymnasiet. Det är avgörande för att bygga ett jämlikt samhälle och det är särskilt viktigt för elever vars föräldrar arbetar i LO-yrken.

Med vänlig hälsning
Landsorganisationen i Sverige

Susanna
Gideonsson

Mia Nikali
Handläggare